

“ENERJİ KORİDORU OLARAK TÜRKİYE”

Cem SELANİK

*Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Transit Petrol Boru Hatları Dairesi Başkanlığı*

Saygıdeğer Katılımcılar,

Türk Mühendis ve Mimar Odaları adına düzenlenen ve sekreteryası Elektrik Mühendisleri Odası tarafından yürütülen TMMOB V.Enerji Sempozyumunda bu konuşmayı yapmaktan duyduğum memnuniyeti özellikle vurgulayarak, artık gelecekte bir hale gelen böylesi önemli bir sempozyumun gerçekleştirilmesinde katkısı olan herkesi kutluyorum.

Sizlerin de çok iyi bildiği üzere, refaha ulaşmanın tek yolu olan kalkınmanın ve özellikle de ekonomik ve sosyal gelişmenin en önemli girdisi enerjidir.

Enerji Sektöründe yer alan çeşitli organizasyonların yaptıkları çalışmalar, dünya enerji ihtiyacının 2030 yılında %60 civarında artacağını, petrol ve doğal gazın birincil enerji kaynakları dağılımı içerisindeki paylarını koruyacağını ve artan enerji ihtiyacının karşılanması için yaklaşık olarak 16 trilyon \$'lık bir yatırıma ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir.

1990'dan bu yana enerji tüketimi düzenli olarak yılda ortalama %1 oranında büyüyen Avrupa Birliği'nin ithalata bağımlılığı 2000'li yılların ilk çeyreğinde daha da artacaktır. Bu konuda bizzat AB tarafından yapılan çalışmalara göre, önümüzdeki 20 yılda Avrupa toplam enerji talebinin yaklaşık %45 oranında artacağı öngörülmektedir. Bazı uluslararası organizasyonlarca yapılan analizlere göre, özellikle doğal gaz alanında AB ülkelerinin günümüzde %42 olan ithalat bağımlılığı, 2020 yılında %70'lere kadar çıkacak, bu ise yeni arz kaynaklarına acil ihtiyaç konusunu gündeme getirecektir.

Ülkemizde de yaşanan yapısal ve ekonomik büyümenin sonucu, enerji ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. Zengin hidrokarbon kaynaklarına sahip olmasa da Türkiye, hızla büyüyen bir pazara sahiptir. Araştırmalar, Türkiye'nin birincil enerji arzının 2010 yılında 154 milyon TOE'ye, 2020 yılında ise bu rakamın 282 milyon TOE'ye ulaşacağını, ayrıca 2020 yılına kadar ödeyeceği petrol ve doğal gaz faturasının 350 milyar dolar civarında olacağını göstermektedir.

Görüldüğü üzere, hızla artan enerji ihtiyacı ve özellikle birincil enerji tüketiminde hidrokarbon yakıtların en büyük payı işgal etmesi ve bu kaynakların dağılımı, kaynak sahibi ülkeleri, pazar ülkelerini ve bu kaynakların topraklarından geçtiği ülkeleri ve uluslararası petrol şirketlerini birbirlerine yakınlaştırmakta ve işbirliğine yönlendirmektedir.

Bu itibarla, her geçen gün giderek daha büyük önem kazanan enerji arz güvenliği meselesi piyasaların hızla küreselleşmesine neden olurken; ülkeler ve dolayısıyla enerji şirketleri ekonomik kalkınmanın itici gücü konumundaki enerji kaynaklarına ülkelerinin erişimini sağlamak ve arz güvenliğini tesis etmek amacıyla yoğun bir şekilde çalışmaktadırlar.

Enerji ihtiyaçlarının karşılanmasında, gelişmenin sürdürülebilir olmasını ve yaygınlaşmasını sağlamak için kaynak çeşitliliği, enerji tasarrufu, enerji verimliliği ve fosil yakıtların dışında alternatif daha çevreci enerji kaynakları konularında daha fazla çalışma yapılması, yeni projelerin desteklenmesi ve özellikle enerji arz güvenliğinin sağlanmasına yönelik olarak çalışmaların da hızlandırılması gerekmektedir.

Dünya ispatlanmış ham petrol rezervlerinin %73'ü ve doğal gaz rezervlerinin %72'si Türkiye'yi çevreleyen Hazar ve Orta Doğu Bölgeleri ile Rusya Federasyonu'nda yer almaktadır.

Bu durum, enerji zengini bölgeler ve enerji ithalatına yılda 300 Milyar Dolar harcayan Avrupa arasındaki Türkiye'yi tam bir köprü haline getirmektedir. Bu nedenle, Türkiye, kendi enerji talebini karşılamak için projeler geliştirirken, Avrupa ve Dünya Piyasalarına açılan yolda en elverişli güzergah olarak hizmet vermeyi amaçlamaktadır.

Ülkemiz enerji politikalarının ana hedefi, sınırlı olan doğal kaynaklarının çevresel etkileriyle birlikte en iyi şekilde değerlendirilmesini içermektedir. Ayrıca gerekli enerjinin zamanında, güvenilir bir şekilde, uygun fiyatla, çevreyle uyumlu olarak ve yüksek kalitede sağlanması enerji politikalarımızın temel taşları olup, böylece gelişmeye ve sosyal büyümenin sağlanmasına destek verilmektedir.

Bu itibarla, özellikle Hazar Bölgesi, Orta Doğu ve Orta Asya enerji kaynaklarının Avrupa ve Dünya pazarlarına taşınması bir başka deyişle “Doğu-Batı Enerji Koridoru”nun hayata geçirilmesi, son on yılı aşkın bir süredir Bakanlığımızın Bölgesel Enerji Politikalarının merkezini oluşturmaktadır.

Bildiğiniz üzere, 21.yüzyılın en önemli enerji projelerinden bir tanesi olarak gösterilen Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı projesi söz konusu doğu-batı enerji koridoru oluşumunun temel taşlarından bir tanesidir. BTC projesinde, fiziksel inşaat çalışmaları tamamlanarak, 25 Mayıs 2005 tarihinde Projenin Azerbaycan kısmının ve 12 Ekim 2005 tarihinde ise Gürcistan kısmının ilk dolun törenleri gerçekleştirilmiştir. 18 Kasım 2005 tarihi itibarıyla de Azeri Petrolü Türkiye’ye giriş yapmıştır. 2006 Mart ayında ise Ceyhan terminalinden ilk tankerin petrole doldurulması planlanmaktadır.

Çok yakın bir zamanda Kazak petrollerinin BTC Projesine bağlanarak Dünya pazarlarına ulaşmasını bekliyoruz. Şu aşamada BTC Projesinin altyapısı, kazak petrollerinin dünya pazarlarına ulaştırılması için hazır konumda olup, Azerbaycan ile Kazakistan arasındaki görüşmelerde de son aşamaya gelmiş bulunmaktadır.

Bakü-Tiflis-Erzurum Doğal Gaz Boru hattı, ya da daha çok bilinen ismiyle Şahdeniz projesi ise Doğu-Batı Enerji Koridoru çalışmalarının ikinci ayağını oluşturmaktadır. Söz konusu proje ile Azeri gazının önce Türkiye’ye buradan da Avrupa ve Dünya pazarlarına ulaştırılması hedeflenmektedir. İnşaat çalışmaları süren hattın 2006 yılının son çeyreğinde devreye alınması planlanmaktadır.

Ayrıca Doğu-Batı Enerji Koridorunun tam anlamıyla tamamlanması doğrultusunda Türkmenistan’ın da Şahdeniz projesine bağlanması ile Türkmen gazının da Avrupa ve Dünya pazarlarına ulaştırılması sağlanacak ve özellikle üretici konumundaki Hazar ülkelerinin enerji kaynaklarının dış pazarlara ulaşımının öntü çok daha fazla açılmış olacaktır.

Araştırmalar, 2010 yılı ve sonrasında AB genelinde ciddi bir kontrata bağlanmamış doğal gaz arz açığı yaşanacağına, işaret etmektedir. Önümüzdeki yıllarda Avrupa’da ortaya çıkacak söz konusu gaz açığının önemli bir kısmının karşılanması için Hazar ve Orta Doğu’dan Avrupa’ya doğal gaz iletilmesi, bir başka deyişle “Güney Avrupa Gaz Ringi Projesi”ni hayata geçirilmesi amacıyla çalışmalarımız hızla devam etmektedir.

Avrupa'ya gaz açılım stratejilerimiz doğrultusunda iki proje geliştirilmiştir. Bunlar Türkiye-Yunanistan-İtalya Doğal Gaz Boru Hattı ve Bulgaristan, Romanya ve Macaristan üzerinden Avusturya'ya bağlayacak olan Nabucco Projeleridir.

İtalya uzantılı Türkiye-Yunanistan Doğal Gaz Boru Hattı projesinde Türkiye ile Yunanistan arasında 2003 Aralık ayında alım satım anlaşması imzalanmıştır. Bu doğrultuda hali hazırda inşaat ihalelerine çıkılmış olup, 03 Temmuz 2005 tarihinde ilgili ülkelerin Sayın Başbakanlarının ve Bakanlarının katılımıyla gerçekleştirilen bir tören ile de projenin inşaat süreci başlatılmış bulunmaktadır.

Bu proje ile 2006 yılından itibaren, Türkiye'den Yunanistan'a miktarı her yıl artarak 750 milyon m³/yıl'a çıkacak şekilde doğal gaz iletilecektir. Diğer taraftan geliştirilen İtalya bağlantısı ile söz konusu hat üzerinden taşınacak gazın miktarının 11-12 milyar m³/yıl seviyesine çıkarılması planlanmaktadır. Bu hattın ileri aşaması olan Yunanistan-İtalya Doğal Gaz Boru Hattı'nın mühendislik ve fizibilite çalışmaları için AB fonlarından yararlanılmış olup, çalışmalar Aralık 2004'te tamamlanmıştır.

Son olarak 05 Kasım 2005 tarihinde ise İtalya'nın Lecce kentinde gerçekleşen Güney Avrupa Doğal Gaz Ringi konulu toplantıda Enerji Bakanımız, İtalyan Üretim Faaliyetleri Bakanı ve Yunanistan Kalkınma Bakanı tarafından, İtalya-Yunanistan ve Yunanistan-Türkiye doğal gaz hatlarının birleştirilmesi sürecinde kaydedilen gelişmeleri vurgulayan bir "Ortak Deklarasyon" imzalanmıştır.

Avrupa'ya doğal gaz iletimi çalışmaları kapsamında yer alan ikinci proje ise Türkiye'yi Bulgaristan, Romanya ve Macaristan üzerinden Avusturya'ya bağlayarak Orta Avrupa'da ki Doğal Gaz Dağıtım Merkezine ulaştıracak olan Nabucco projesidir. Bu projede de Türkiye-Yunanistan projesinde olduğu gibi AB fonlarından yararlanılmış olup, projenin fizibilite çalışmaları tamamlanmıştır. Yapılan çalışmalar, Nabucco Projesi ile 2010 ile 2030 seneleri arasında Avrupa doğal gaz açığının karşılanmasına yönelik olarak en az 25-30 Milyar m³/yıl doğal gaz taşınabileceğini göstermektedir.

Ülkemizde doğal gaz arz kaynaklarının çeşitlendirilmesi amacıyla mevcut doğal gaz arz kaynakları dışında çeşitli projeler geliştirilmektedir. Bu projelerden en önemlileri Mısır-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı Projesi ve Irak-Türkiye Doğal Gaz Projeleridir.

17 Mart 2004 tarihinde Kahire'de Bakanlığımız ile Mısır Arap Cumhuriyeti Petrol Bakanlığı arasında, Mısır Doğal Gaz Şirketi EGAS ile BOTAŞ'ın Türkiye'ye

gaz ithalatı ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya gaz iletimi hususlarında işbirliği yapımlarına ilişkin Çerçeve Anlaşma imzalanmıştır. Ayrıca, Arap Gaz Boru Hattı ile Ürdün-Suriye üzerinden Türkiye ve Avrupa'ya gaz taşınması planlanmakta olup, söz konusu hattın Ürdün Akabe'ye kadar inşaatı tamamlanmıştır.

Irak-Türkiye Doğal Gaz Projesi ile de Irak'ta bulunan doğal gaz sahalarının geliştirilerek, üretilecek olan 10 milyar m³/yıl gazın bir boru hattı ile Türkiye'ye getirilmesi amaçlanmaktadır.

Dünyada ve Ülkemizde enerji alanında büyük ve önemli projeler geliştirilmekte iken, özellikle bu projelerin sağlamış olduğu çevresel ve sosyal faydalar her geçen gün çok daha fazla önem kazanmaktadır. Ancak, yıllık taşıma hacmi 150 milyon ton'a ulaşmış bulunan ve yapılan düzenlemelere rağmen bu miktarı taşımakta zorlanan dünyanın en büyük boru hatlarından birisi durumundaki Türk Boğazları'nın taşımakta olduğu riskler taşınan petrol miktarının sürekli artmasından dolayı önemli boyutlara ulaşmıştır.

Her ne kadar Türk Boğazlarında petrol tankeri trafiğinin iyileştirilmesine ve kontrolüne yönelik düzenlemeler yapılmış ya da Uluslararası Denizcilik Örgütü tarafından petrol tankerlerine yeni standartlar getirilmiş olsa da tüm bunlar söz konusu büyük riskleri ortadan kaldırmamaktadır. Yapılan araştırmalara göre, Boğazların girişinde yaşanan gecikmelerin petrol şirketlerine 2004 yılında toplam 885 milyon ABD Dolarına mal olduğu, 2008 itibariyle ise İstanbul Boğazında petrol tankerlerinin bekleme sürelerinin en kötü senaryoya göre 26 güne çıkacağı ifade edilmektedir.

Bu açıdan, Türk Boğazlarına ilave yük getirmeyecek by-pass projelerini tamamıyla destekliyoruz. Samsun-Ceyhan hattını da maliyet, çevre ve stratejik unsurlar göz önüne alındığında en uygun ve en avantajlı hat olarak düşünmekteyiz. Anılan hat gerçekleştiğinde Doğu-Batı Enerji Koridorunun yanı sıra Kuzey-Güney Enerji Koridorunun gerçekleştirilmesi yönündeki çalışmalarımız büyük bir ivme kazanmış olacaktır.

Sözlerime son verirken, Ülkemizin benzersiz jeo-stratejik pozisyonu sayesinde Hazar Bölgesi, Orta Doğu ve Orta Asya enerji kaynaklarının zamanında, güvenilir bir şekilde, uygun fiyatla, çevreyle uyumlu olarak ve yüksek kalitede Avrupa ve Dünya pazarlarına taşınması doğrultusunda Bakanlığımızın çalışmalarının hızla devam ettiğini bir kez daha vurgulayarak, ilginiz ve zamanınız için teşekkür ederim.